

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivimmik pilersitsinissaq sulissutigeqqullugu aamma Naligiimmik pineqarnissaq pillugu Ataatsimiititaliamik pilersitseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissiviup Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisooqatigiivinik allatsitut sullissineq tigussavaa taamatullu Naligiimmik pineqarnissaq pillugu Ataatsimiititaliaq allatseqarfittut sullisissallugu.

pillugu

Inatsisinut Ataatsimiititaliap

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Siunnersuutip aappassaaneerneqarnerani saqqummiunneqartoq

Suliarinninnermini Inatsisinut Ataatsimiititaliaq ukuninnga inuttaqarpoq:

Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut, Siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Iddimanngiu Bianco, Inuit Ataqtigiit, Siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Michael Rosing, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq Laura Tàunâjik, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Múte B Egede, Inuit Ataqtigiit

Ulloq 25. marts 2015 siullermeerinerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa.

1. Siunnersuutip imarisai tunuliaqutaalu

Siunnersuutip nassatarisaanik Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivimmik pilersitsinissaq sulissutigeqqullugu aamma Naligiimmik pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqassapput. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissiviup Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisooqatigiivinik allatsitut sullissineq tigussavaa taamatullu Naligiimmik pineqarnissamut Aalajangiisartut allatseqarfittut sullisissallugit.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivimmik pilersitsinikkut ilaatigut siunnersuisoqatigiit sulinerat nukittorsarniarneqarpoq, ilaatigullu siunnersuisoqatigiit arlaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik allatseqarfeqalernissaat qulakkeerniarneqarluni.

Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi pillugit Inatsisartut inatsisaat ulloq 3. december 2012 akuersissutigineqarpoq. Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi tamatum kingutsiannua pilersinneqarput.

Inatsimmi § 2, imm. 1, naapertorlugu Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa suliaassaraat Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarneqarnissaat illersorneqarnissaallu pingaartumik:

- 1) Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffeqarneranni pissutsit pillugit nakkutilliinermut nalunaaruteqartarnermullu peqataanermikkut,
- 2) inuit pisinnaatitaaffiitut tunngassuteqartunik naliliisarluni misissuinernik ilisimatusarnernillu suliaqarnissat oqallisigisarnerisigut,
- 3) inuit pisinnaatitaaffii pillugit Inatsisartunik, Naalackersuisunik pisortanilu oqartussaasunik allanik aamma namminersorlutik suliaqartunik siunnersuisarlutik,
- 4) inuiaqatigiinni inuinnaat inuit pisinnaatitaaffiitik suliaqarnerannut ataqatigiissaarineq ikiuuttarnerlu siuarsarlugit,
- 5) inuit pisinnaatitaaffiitik ilinniartitsineq tapersersorlugu siuarsarlugulu,
- 6) inuit pisinnaatitaaffii pillugit paasissutissiissutinik ingerlatitseqqittarnermut peqataassallutik,
- 7) Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa nukittorsarneqarnissaannut suliaassanik siunnersuuteqartarlutik aamma
- 8) Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiitut tunngassuteqartunik maannamut suliarineqarsimasut ingerlasimanerat nalilersortarlugu.

Inatsimmi § 5 naapertorlugu Nunanut Allanut Pisorta qarfiup siunnersuisoqatigiinnut allatseqarfittut suliaassat isumagisarai. Allatseqarfik allaffissornikkut aqutsisuussaaq aamma sulianut tunngasunik siunnersuisoqatigiinnut ikiuuttassalluni.

Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitsinikkut siunertaavoq, inuit pisinnaatitaaffiisa unioqqutinneqannginnissaat pillugu nakkutilliinerup nukittorsarneqarnissaa, tamanna innuttaasut assigiinngisitsinermik nalaataqarsimasorisut tamarmik naammagittaalliteqarsinnaanerannik qulakkeerinninnikkut pissaaq. Taamaalillutik ilaatigut inuiaassuseq, ammip qalipaataa, suaassuseq, oqaatsit, upperisaq, naalackersuinikkut isummerneq, nunami sumiuussuseq imaluunniit inuiaqatigiinni inissisimassuseq innarluuteqarnerluunniit pillugit assigiinngisitsinernut naammagittaalliutinik Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartut suliaqartassapput.

2. Naalackersuisut akissuteqaataat allannguutissatullu siunnersuutaat

Inuit pisinnaatitaaffiisa eqqumaffigineqarnerisa annertusarneqarnissaa tunngaviatigut isumaqatigissallugu tunngavissaqartoq isumaqataaffigalugu Naalackersuisut aalajangiiffigisassatut siunnersuutip siullermeerlugu suliarineqarneranut atatillugu

ersersippaat, taamaattorli siunnersuut, piffissaq siunnersuisoqatigiit maannamut atuuffigisaat taamak sivikitsigitillugu Naalakkersuisut tapersinngilaat. Inatsit siunertaq malillugu sunniuteqarnersoq nalilersussallugu Naalakkersuisunit siusippallaartutut isigineqarpoq.

Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitsinissaq eqqarsaatigalugu Naalakkersuisut oqaatigaat maalaartarfissat qanoq amerlatigisut pilersinneqarsinnaanerinit nunatsinni innuttaasut ikippallaarneri killiliisut, taamaattorli nunani sanilliuttakkatsinni qanoq ittunik maalaartarfeqarnersoq Naalakkersuisut isumassarsiorfigalugu misissorniarpaat.

Inuit Pisinnaatitaaffiit Siunnersuisoqatigiit pillugit nalilersuinissap siuartinneqarnissaa Naalakkersuisunit siunnersuutigineqarpoq¹, tamanna sammisap pingaaruteqarnera tunngavigalugu. Tamannalu tunngavigalugu allannguutissatut siunnersuut imaattoq Naalakkersuisut saqqummiuppaat:

” Inuit pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa Inatsisartut 2016-imi upernaakkut ataatsimiilersinnagit nalilersuiffigineqarnissaanik Naalakkersuisut peqquneqarnissaanik Inatsisartut aalajangiiffigisassaatur siunnersuut. Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa qanoq isiorluni pitsanngorsaaffigineqarsinnaanissaanullu illersorneqarsinnaanissaanullu nalilersuinerit Inatsisartunut apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissami aallaavigineqarsinnaassapput.

3. Inatsisinut Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliaqarnera

Inatsisinut Ataatsimiititaliap aalajangiiffigisassatut siunnersuut Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit kiisalu Institut for Menneskerettighederimut (inuit pisinnaatitaaffii pillugit ilisimatusarfik) tusarniaassutigaa. Akissutit tiguneqartut isumaliutissiissummut ilanngussatut ilanngunneqarput.

Institut for Menneskerettigheder tusarniaanermut akissummini Inuit Pisinnaatitaaffiit Sullissivimmik pilersitsiniarneq pillugu imatut allappoq:

” Pinnngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisup ulloq 23. marts 2015 akissuteqaammuni siunnersuisoqatigiit atuunnerat pillugu maannakkut naalilersuinissap siusippallaartutut naliliineranut Institut for Menneskerettigheder isumaqataavoq, tassani aamma Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarneqarnissaannik illersorneqarnissaannillu siunertaminnik siunnersuisoqatigiit qanoq naammassinninnerannik nalilersuinissaq pineqarluni, taamaalilluni Inatsisartut suliamik oqallisiginnilerunik aalajangiinissaminnut pitsaanerusumik tunngavissaqarunik pitsaanerussammat.”

¹ Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi 1. juli 2017-mi nalunaarusiussapput, tassani Siunnersuisoqatigiit taakkulu sulinerat allatut aqqissuussinnaanera siunertaralugu Siunnersuisoqatigiit ingerlanneqarnerat siunertaaluni nalilersorneqassallutik. Tamanna Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi pillugit Inatsisartut inatsisaanni § 8, imm. 3-mi aalajangersarneqarpoq.

”Siunnersuisoqatigiit maannamut atuunnerannik nalilersuereernerup naammassineqarnerata kingorna siunissamilu qanoq atuunnissaa isumaliutigeqqaarlugu piareersaqaarlugulu aatsaat Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiiviniq tunngaviatigut allannguissamik aalajangiussisoqarnissaanik Institut for Menneskerettigheder inassuteqarpoq.”

Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa namminerisamik allatseqarfissaannik pilersitsinissaq Institutimit assut tapersernartinneqarpoq. Allatsip Naalackersuisunit allanik suliassaqtartaasarnera pissutigalugu siunnersuisoqatigiit allatseqarnikkut suliassaataat pingaarnersiuinermi annertooujussuarmik tunulliuqqartariaqartarsimanerat ernumassutigalugu Institutip tusarniaanermut akissuteqaammimi oqaatigaa. Taamaammallu namminerisamik allatseqarfeqalernissaq intitutimit tapersersorneqarluni:

”Instituttip paasinnittaasia malillugu Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiiviniq pilersitsineq Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarneqarnissaannut illersorneqarnissaannullu alloriarneruvoq angisooq pingaartorlu. Siunnersuisoqatigiinnut namminerisamik allatseqarfik siunnersuisoqatigiit Naalackersuisunut attuumassuteqannginnerannut ilapittuutaassaaq. Allatseqarfiup pilersinneqarnissaanut ingerlanneqarnissaanullu aningaasaliissutinik naammattunik immikkoortitsisoqarpat, siunnersuisoqatigiit susassaqarfimmimi suliniutissannik amerlanerusunik aallartitsinissaminnut periarfissinneqassapput, soorluttaaq ataatsimik arlalinilluunniit atorfinitsitsinissamut(...). Tamanna kingusinnerusukkut Inuit Pisinnaatitaaffiitut Sullissivimmik pilersitsiumaernerup tungaanut alloriarnerussaaq pitsaasoq.”

Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitsiniarnermut tunngatillugu aamma instituti tapersersuivoq taamaattorli ima allagaqarluni:

” Tassunga atatillugu instituttemit eqqaasitsissutigineqarpoq naligiimmik pineqarnissaq pillugu inatsiseqarpat aatsaat Naligiimmik Pineqarnissamut Ataatsimiititaliap sulisinnaanera. Naligiimmik pineqarnissamut Aalajangiisartut sunniutillit tamaammat naligiimmik pineqarnissaq pillugu inatsilianik, suliffeqarnerup iluani avataanilu assigiinngisitsisarnermik inerteqquteqartumik, tamakkiisumik tunngaveqarluni sulisariaqarpoq. Suaassuseq apeqquaatinnagu naligiimmik pineqarnissamut piumasaqaatip(...) saniatigut assigiinngisitsinerit qassinik ukioqassutsimut, (...) ammip qalipaataanut, sumiuussutsimut, sumi inunngorsimanermut, oqaatsinut atukkanut, upperisamut, suaassuseqateqaammoortuunermet, suaasutsikkut kinaasutsimut il.il. tunngassuteqartut naligiimmik pineqarnissamut inatsilianut ilaasariaqarput.”

Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa tusarniaanermut akissuteqaammimi Inuit Pisinnaatitaaffiitut Sullissivimmik pilersitsinissamut tapersiippat. Tassunga atatillugu siunnersuisoqatigiit ima oqaaseqarput:

” Inatsit malillugu Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi allatseqarnikkut Namminersorlutik Oqartussanit ikiorneqarput, tamanna ima isumaqarpoq siunnersuisoqatigiit “naalagaaffimmit tapiiffigineqaannaratik” aammattaarli “naalagaaffimmit ingerlanneqartut”. Tamanna

tungaviumik naalackersuinnikkut attuumassuteqannginnissamut akerliuvoq. Siunnersuisoqatigiit, maannakkut pissutsit inissisimanagerat eqqarsaatigalugu, kissaatigineqarsinnaasutut kiffaangissuseqanngillat.

Naalackersuinnikkut isummanut attuumassuteqannginnissaq pingaaruteqarpoq, soorluttaaq siunnersuisoqatigiit suliaasa uppernassuseqarnissaat pingaartuusoq. Inuit pisinnaatitaaffii pineqartillugit tamat oqartussaaqataanerisa, pissaanerup naalackersuinnermilu sulinerup immikkoortinneqarnissaat pingaaruteqarpoq.”

” Pissutsit maannakkutut itsillugit siunnersuisoqatigiit sapaatip akunneranut nalunaaquttap akunnerini ikittunnguani inatsisilerituumit ikiorneqartarput, siunnersuisoqatigiit suliassaat pingaarutillit, inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarneqarnissaasa paasititsiniutigineqarnerisalu, Kalaallilu Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa killiffii pillugit paasissutissiisarnerup saniatigut ilaatigut sanilliusilluni Naalagaaffiit Peqatigiinnut nalunaarusiortarnermik imaqartut, allaffimmi ikiortimit siunnersuisoqatigiinnullu ilaasortanit aningaasarsiaqataannngitsumik suliaqartunit isumagineqartarput:

Allatseqarfimmik attuumassuteqanngitsumik tassungalu atasumik inatsisilerituumik nukissanillu allanik pilersitsinerup siunnersuisoqatigiit siunissami sulinissaat pisariaqartinneqartumik tungavississavaa nunanilu inuit pisinnaatitaaffiitut suliffeqarfinnut Naalagaaffiit Peqatigiit Parisimi tungavissiaannut naapertuuttunngortillugit.”

Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitsiniarnermut tunngatillugu siunnersuisoqatigiinnit oqaatigineqarpoq, Kalaallit Nunaanni assigiinngisitsinermik eqqugaasut naammagittaalliutaannik allaffissornikkut nammineq akisussaaffigalugu suliaqarsinnaasumik immikkut naammagittaalliutit pillugit aalajangiisartoqanngitsaq. Siunnersuisoqatigiit oqarnerattut naak assigiinngisitsinermik nalaataqarnissamut sunniutilimmik illersugaanissaq isumannaassallugu nunat tamalaat akornanni Kalaallit Nunaat pisussaaffeqaraluarluni, nunami namminermi inatssimmik, naligiisitaanermut inatsit assigalugu, assigiinngisitsinermik inerteqquteqartitsisumik atortuulersitsinngitsaq. Tamatumunnga atatillugu siunnersuisoqatigiit ima allagaqarput:

”Assigiinngisitsineq suaassuseq tungavigalugu assigiinngisitsinerunngitsumik assigiinngisitsinerugalarpuunniit Kalaallit Nunaanni inerteqqutaasutut ilimagisariaqarpoq, aatsaalliuna assigiinngisitsineq peqqarniitsumik nikanarsaanertaqarsimappat taarsiissuteqarnissamut akisussaassuseqarnermik inatsisip narjuummisitsinermut tunngasumik malittarisassartai malillugit assigiinngisitsinermik eqqugaasoq eqqartuussisutigut taarsiiffigitinnissamut aalajangersaavigineqarsinnaasoq.

Pisinnaatitaaffitsigut inissisimaneq taamaattoq Kalaallit Nunaata nunat tamalaat akornanni pisussaaffigisaanut naapertuunnersoq qularisariaqarpoq. Taamaammat Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartunik iversitsiniarneq Inuit Pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit taparserneqarpoq.”

4. Aalajangiiffigisassatut siunnersuummut tunngatillugu Inatsisinut Ataatsimiititaliap oqaaseqaatai

4.1. Inuit Pisinnaagtitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa allatseqarnikkut sulissunneqarnerat

Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi pillugit Inatsisartut Inatsisaanni § 5, naapertorlugu Nunanut Allanut Pisortaqarfik Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit allatseqarfiuvoq. Allatseqarfik allaffissornikkut aqutsisuusaaq aamma sulianut tunngasunik siunnersuisoqatigiinnut ikiuuttassalluni.

Aalajangersagaq pillugu inatsimmut nassuiaatini paasissutissiissutigineqarpoq, naatsorsuutigineqartoq Nunanut Allanut Pisortaqarfiup allatseqarfittut ikiortaanera nalinginnaasumik suliassanut attuumassuteqassasoq naatsorsuutigineqartoq. Suliamullu tunngatillugu siunnersuisoqatigiinnut ikiuunneq Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution suleqatigalugu pisassasoq naatsorsuutigineqartoq.

Inatsisissatut siunnersuutip saqqummiunneqarneranili paasinarsivoq siunnersuisoqatigiit Naalakkersuisut allatseqarfiannit allaffissornikkut sulissunneqarnissaat tusarniaanermut akissuteqartunit arlalinnit iluarinagu tikkuarneqartoq. Namminerisamik allatseqarfeqalernissap ajornarunnaarnissaanut naammattunik aningaasaliisoqarnissaa Naligiissitaanissamat Siunnersuisoqatigiinnit kaammattuutigineqarpoq. Siunnersuisoqatigiit Naalakkersuisunut attuumassuteqannginnerisa aalajangiisuusumik pingaaruteqarnera GA-mit erseqqissaatigineqarpoq, tamanna naak pisortanit allatseqarfeqarnikkut tapersiissuteqartoqaraluartoq: Siunnersuisoqatigiit Naalakkersuisunut tunngatillugu aamma isornartorsuisinnaasariaqarput. Nunanut Allanut Pisortaqarfimmit allatseqarnikkut siunnersuisoqatigiit sulissunneqarnerat Parisimi periusissatut isumaqatigiissutinut naapertuutinninnera ICC-mit tikkuarneqarpoq, taamaattorli piffissami aallarnisarfimmi pisariaqartut/ periarfissatut tamanna taassuma akuersaarnartillugu, tassami Siunnersuisoqatigiit siunissami attuumassuteqaratik ingerlanissaat siunertaasariaqarmat.

Taamanikkut siunnersuisoqatigiit pilersinneqarnerannut ingerlanneqarnerannullu amerlanerusunik aningaasaliisoqarnissaanik ilimasunnissaq piviusorsioartut Naalakkersuisunit nalilerneqanngitsoq, tusarniaanermut akissutinut oqaaseqaatiminni Naalakkersuisut oqaatigaat, naak tamanna kissaatiginartut Naalakkersuisunit nassuerutigineqaraluartoq.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap siunnersuummut isumaliutissiisummini (UKA 2012/125) ajornartorsiut taanna pillugu ima allappoq:

” Siunnersuisoqatigiit attuumassuteqannginnissaat eqqarsaatigalugu namminerisamik allatseqarfeqarunik pitsaanerpaagaluartoq, Inatsisinut Ataatsimiititaliamit isumaqatigineqarpoq. Maannamulli aningaasanik nassaarnissamat periarfissaqarsimanninnera tusaatissatut ataatsimiititaliap tiguinnartariaqarpaa. Tamatuma saniatigut Nunanut Allanut Pisortaqarfiup

allatseqarfittut ikiunnerata annerusumik allaffissornermut tunngassuteqarnissa ilimagineqartoq ataatsimiititaliap aamma maluginiarpaa, kiisalu Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution-imik suleqateqarnikkut piginnaasatigut ikiorserneqarnissaq ilimagineqartoq.

Siunnersuisoqatigiit namminerisamik allatseqarfeqannginnerat, pissutsit piviusut malillugit siunnersuisoqatigiit Naalackersuisunut, Inatsisartunut Namminersorlutillu Oqartussat pisortaqarfiinut tungassutilinnik isornartorsiuisinnaanerannut killiliisuunersoq, siunnersuisoqatigiit aaqjissuussaanerannik nalilersuinissamut atatillugu nalilerneqassasoq Inatsisinut Ataatsimiititaliap kaammattuutigissavaa. Tamaattoqartorlu paasinarsissappat, siunnersuisoqatigiit namminerisamik allatseqarfissaannik pilersitsiniarneq nukingiuttariaqassaaq.”

Naalackersuisut allatseqarfeqarnikkut ingerlatsinermik isumaginnittuunissaat Naalagaaffiit Peqatigiit Parisimi periusissatut isumaqatigiissutaat eqqarsaatigalugu ajornartorsiutaassanngitsut Institut for Menneskerettighederimit nalilerneqartoq Inatsisinut Ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq, tassami allatseqarnikkut sullissineq suliassanik ingerlatsiviinnaammat. Taamaattorli siunnersuisoqatigiit namminerisamik allatseqarfeqalersinnaanerannut siunnersuut pitsaasuusussatut institutip nalilerpaa aammalu taamak iliornerup siunnersuisoqatigiit Naalackersuisunut attuumassuteqannginnerat nukittorsassagaa erseqqissaatigalugu.

Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi ima paasissutissiisut Inatsisinut Ataatsimiititaliamit tamatuma saniatigut maluginiarneqarpoq:

”Ukiunili marlunni Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa (IPS-ip) piunerani allatseqarnikkut sullinneqarneq ima minnerpaaffissaminiissimatigaaq allaat aningaasaliissutaasut ilaat atorlugit IPS-i ikiortimik suliassanik ingerlaavartunik isumaginnittussamik atorfinitsitsisariaqarsimalluni.”

Aammattaaq Institut for Menneskerettighederimit paasissutissiisutigineqarpoq; Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiiviniq suleqateqarnerminut atatillugu Instituttip maluginiarsimagaa allatsip Naalackersuisunit allanik suliassaqartitaasarnera pissutigalugu siunnersuisoqatigiit allatseqarnikkut suliassaataat pingaarnersiunerami annertoorujussuarmik tunullinneqartariaqartarsimasut.

Kiisalu Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpaa inatsisip allannguutissaanut missingiut Naalackersuisunit juni 2014-imi tusarniaassutigineqarsimasoq, Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa namminerisamik allatseqarfeqalernissaat tamatumani siunertarineqarluni. Tusarniaanermut akissutit Inatsisinut Ataatsimiititaliap paasinninnera malillugu tapersiisuusimapput. Siunnersuutilli Inatsisartunut saqqummiunneqarsimannnginneranut suut pissutaanersut ilisimaneqanngilaq.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap (suli) tunggaviusumik paasinnittaasia malillugu suinnersuisoqatigiit atuumassuteqannginnissaat eqqarsaatigalugu pitsaanerpaassasoq taakku namminerisaminnik allatseqarfeqarpata, soorlu tamanna Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuummut² ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani aamma oqaatigineqartoq.

Suliassanik allanik suliaqarnissamik tunggaveqarluni, siunnersuisoqatigiit allatseqarfiata suliassaanik tunulliusseq pillugu Institut for Menneskerettighederip tusarniaanermut akissummini ernummatiginninneq oqaatigisaa Inatsisinut Ataatsimiititaliamit isumaqatigineqarpoq. Tamatuma siunnersuisoqatigiit aallaqqaataaniit siunertarineqartut atuuinnaanerit ajornakusuulersissinnaagaa aarleqqutigineqarsinnaavoq.

4.2. Naligiimmik pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitsineq

Naalackersuisut Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitsinissamik sulissuteqaqqullugit peqquneqarnissaannut siunnersuuteqartoqarnera Institut for Menneskerettighederip tungaanit pitsaasutut isumaqarfigineqartoq Inatsisinut Ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. Tamaattorli inatsisit iluanni naligiimmik pineqarnissaq pillugu aalajangersagaqarpat aatsaat Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartut sulisinnaanerit instituttemit eqqaasitsissutigineqarpoq, tamatuma assigiimmik pinninnissaq pillugu inatsisilianik, suliffeqarnerup iluani avataanilu assigiinngisitsisarnermik inerteqquteqartunik tunggaveqarnissaa kissaatiginartinneqarluni.

Kalaallit Nunaat ullumikkut naligiimmik pinninnissaq pillugu nalinginnaasumik inatsiseqanngitsoq Inatsisinut Ataatsimiititaliap oqaatigissavaa. Naligiisitaanissaq pillugu inatsiseqarpugut³, taannali suaassutsit akornanni naligiisitaanermut taamaallaat attuumassuteqarpoq. Aalajangiiffigisassatut siunnersuut maannatut iluseqarluni akuersissutigineqassappat, taamaalillutik Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitsinissamik Naalackersuisut suliaqarnerminnut ilanngullugu aalajangiisartut sulinissaannut tunggavissamik naligiimmik pineqarnissamut inatsisip atuutsilernissaa sulissutigisariaqassavaat.

Aammattaaq ataatsimiititaliap maluginiarpaat Institut for Menneskerettighederip tusarniaanermut akissuteqaammini tikkuaraa Nunami Namminermi Inuit Pisinnaatitaaffiinut Sullissivimmu (Institut for Menneskerettigheder) sanilliullugu Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartut susasaqarfiinik killiliinissaq pisariaqartussaasoq.

Tamatuma saniatigut Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitsinermi pinnaasumi assersuutigalugu naligiisitaanermut Naligiisitaanermullu

² UKA 2012/ 125

³ Angutit arnallu naligiisitaanissaat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 3, 29. november 2013-imeersoq.

Siunnersuisoqatigiinnut⁴ tunngatillugu killeqarfimmik pilersoqarnissaa ataatsimiititaliap oqaatigissallugu tunngavissaqartippaa.

Kiisalu ataatsimiititaliap maluginiarpaa Naalakkersuisut akissuteqaamminni oqaatigigaat maalaartarfissat qanoq amerlatigisut pilersinneqarsinnaanerinit nunatsinni innuttaasut ikippallaarneri killiliisuusut. Tassunga atatillugu apeqqutit assigiinngisitsinermut tunngassutillit eqqartuusiviit imaluunniit Ombudsmandi aqutigalugu suliakkiutigineqarsinnaanerinit periarfissat piusut Naalakkersuisut innersuussutigaat.

4.3. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivimmik pilersitsineq

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivik siunnersuutigineqartoq, Inuit pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit Naligiimmillu Pineqarnissamut Aalajangiisartunut pilersinneqartussanut ataatsimut allatseqarfiussatut isumaliutigineqartoq ataatsimiititaliap maluginiarpaa.

Taamaalilluni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivimmik pilersitsineq Institut for Menneskerettighederip Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi sinnerlugit (peqatigalugillu) suliaanik killiliinissamik allannguissamilluunniit siunertaqanngilaq.

4.4 Siunnersuutip aningaasaqarnikkut kingunissai

Ataatsimiititaliap maluginiarpaa inatsisilerituumik atorfinitsitsinissamut 400.000 kr-it missaannik kiisalu Naligiimmik Pinninnissamut Aalajangiisartut ataatsimiittarnissaannut 75.000 kr-inik missingersuutit qaffanneqarnissaannik siunnersuutip nassataqarnissaa siunnersuuteqartumit nalilerneqartoq.

Tassunga tunngatillugu ataatsimiititaliap oqaatigisariaqarpaa inatsisilerituumik atorfinitsitsinissamut 400.000 kr-inut missingersuutit qaffaaneq appasinaagaasorinartoq. 450 – 500.000 kr-inut qaffaanissaq piviusorsiornerussaaq.

Inatsisileritooq Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit sullissiinnarani aammattaq Naligiimmik Pinninnissamut Aalajangiisartunut sullissisussaavoq. Naligiimmik Pinninnissamut Aalajangiisartunik pilersitsineq tamatuma saniatigut taakku ataatsimiittarnissaannut aningaasartuutit missingersuutit 75.000 kr.inik qaffanneqarnerannik piumasaaqatitaqartussatut siunnersuuteqartumit missingiorneqarpoq. Taamaattoqassappat Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartut Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivilu ataatsimut allaffeqartariaqassapput, allaffissornikkullu aningaasartuutit allat, soorlu sulisunut allanut, nutserisitsinermut, qarasaasianut allaffimmilu atortunut aningaasartuutit Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit

⁴ Takujuk: Angutit arnallu naligiissitaanissaat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 3, 29. november 2013-imeersoq.

Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit aningaasaliissutinit pioreersunit matussuserneqarlutik. Tamanna tunngavigalugu taamak atugassaqartitaalluni Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartunik pilersitsineq siunnersuisoqatigiinnut maannakkut aningaasaliissutaasut ilaannik tigusinissaa ilimagineqartariaqarpoq.

Siunnersuisoqatigiinnut maannakkut aningaasaliissutit pikkorissarnernut ataatsimiinnernullu aningaasartuutitut matussutaasarput, tassunga ilanngullugit ininik attartorneq, oqalutseqarneq nutserisitsinerlu. Aningaasaliissutit tamatuma saniatigut sammisanut assigiinngitsunut arlalinnut aningaasartuutitut matussusiisarput, tamanna soorlu paasisitsiniaalluni suliaqarnernut, paasisitsiniaanernut, ataatsimeersuarnernut, ilinniartitsissutinik nalunaarusianik allanillu saqqummersitsinernut. Aningaasaliissutit tamatuma saniatigut angalanernut pisinnaasunut matussusiisarput, tassani siunnersuisoqatigiit Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitutionip siulersuisuinit ilaasortaataata angalaneranut, ineqarneranut ullormusiaqartitaaneranullu.

Ataatsimiititaliap aamma maluginiarpaa Institut for Menneskerettighederip tusarniaanermut akissuteqaammini ilimasaarutigaa, Naligiimmik Pineqarnissamut Aalajangiisartut qanoq piginnaatitaaffeqarnerisa erseqqinnerusumik aalajangersarneqarnissaa apeqqutaatillugu, allatseqarfiup Inuit Pisinnaatitaaffiinit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi Naligiimmillu Pineqarnissamut Aalajangiisartut marluutillugit sullisissappagit paasinarsinnaasooq siunnersuutigineqartut saniatigut allanik sulisoqarnissap pisariaqalersinnaanera.

Ingerlatsinermut aningaasartuutit suminngaaniit matussuserneqarnissaat pillugu siunnersuut innersuussuteqanngitsoq Inatsisinut Ataatsimiititaliap paasivaa. Siunnersuutip siullermeerneqarnerani ataatsimiititaliaq kaammattorneqarpoq siunnersuutip piviusunnigortinneqarsinnaaneranut aningaasaliissutit qanoq iliorluni nassaarineqarsinnaaneri isumaliutigeqqullugu.

Siunnersuutip aningaasaliivigineqarnissaanut matussusiinnaasumik ileqqaaruteqarfiusinnaasumik siunnersuuteqarnissaq ataatsimiititaliamut ajornarsimavoq. Taamaalluni ataatsimiititaliap paasivaa Inuit Pisinnaatitaaffiinit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa pilersinneqarnerannut atatillugu Nunanut allanut Aqutsisoqarfik allatseqarnikkut sullissinermut aningaasaliissutinik tunineqarsimangitsoq, taamaammallu ajornassaaq (pissusissamisooranilu) sullissinerup allatseqarfimmut namminerisamut nuunneqarneranut atatillugu Nunanut allanut Aqutsisoqarfimmit aningaasaliissutinik tigusinissaq.

4. Inatsisinut Ataatsimiititaliap inassuteqaataa

Inatsisinut Ataatsimiititaliami amerlanerussuteqartut Siumumeersut Demokratineersullu imatut oqaaseqarput: Inuit Pisinnaatitaaffiinit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi ukiut pingasut ataallugit piusimapput. Siunnersuisoqatigiit atuunnerat siunertaallu 2017-ip qiteqqunnerani nalilersorneqartussaavoq. Amerlanerussuteqartut naliliipput siunnersuummut

uunga tunngatillugu isumaliutit nalilersuinissamit pineqartumit tunngavilersorneqarnissaat pissusissamisuussasoq. Nalilersuueqqinnissap 2016-imi upernaakkut ataatsimiinnermut siuartinneqarnissaa pillugu allannguutissatut siunnersuummik Naalakkersuisut saqqummiussinermikkut siunnersuuteqartumut ilaatigut naaperiuteqarput. Amerlanerussuteqartut tamanna akuersaarsinnaavaat. Naalakkersuisulliuna allannguutissatut siunnersuutaat 2015-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqartoq, tamatumalu kingorna ukioq affaq ingerlareerpoq. Taamaammallu piffissamut killiliussaq Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaanni aalajangersarneqartoq piviusorsiorunnaareerpoq. Amerlanerussuteqartullu tamanna tunngavigalugu **allannguutissatut siunnersuummik** imaattumik saqqummiussipput:

”Naalakkersuisut Inatsisartut 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnissaat sioqqullugu Inuit Pisinnaatitaaffiinit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi pillugit nalilersuineq ingerlatsinissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Nalilersuineq Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii qanoq iliorluni pitsaanerpaamik siuarsarneqarsinnaaneratt illersorneqarsinnaanerallu pillugu Inatsisartuni apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamut tunngaviliissaaq.”

Ataatsimiititaliami ikinnerussuteqartut Inuit Ataqaatigiinneersut imatut oqaaseqarput: Siunnersuisoqatigiit maannakkut namminerisamik allatseqarfeqalernissaat pillugu isumaqatigiittoqarnissaa ikinnerussuteqartunit neriuutigineqarsimagaluarpoq. Siunnersuisoqatigiit namminerisamik allatseqarfeqannginnerup nassataanik aallaqqaataaniit inatsisiliortut tungaanniit siunertarineqartutut atuutinnginnerat ikinnerussuteqartunit tunngavilersuutigineqarpoq. Namminerisamik allatseqarfeqalernerq taamaalilluni siunnersuisoqatigiit attuumassuteqannginnerannut tapiutaassaaq, taamaalillunilu siunnersuisoqatigiinnik pilersitsinikkut siunertarineqartoq isumannaarneqarluni.

Tamanna tunngavigalugu ikinnerussuteqartut qulaani taaneqartut aalajangiiffigisassatut siunnersuut **akuersissutigineqassasoq** inassutigaat.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap taamatut oqaaseqaateqarluni siunnersuut
aappassaanigassanngortippa.

Anders Olsen,
Siulittaasoq
Siumut

Laura Tàunâjik
Siumut

Michael Rosing
Demokraatit

Múte B Egede
Inuit Ataqaatigiit

Iddimangiiu Bianco
Inuit Ataqaatigiit

Ilanngussat:

1. Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit tusarniaanermut akissutit
2. Institut for Menneskerettigheder-imiit tusarniaanermut akissutit